

Svar på skriftligt spörsmål SSS 571/2022 rd

Svar på skriftligt spörsmål om tillräckligheten av studieplatser inom förstavårdarutbildning i Finland och om social- och hälsovårdspersonalens möjligheter att delta i och få fortbildning och tilläggsstudier

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 571/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Arja Juvonen /saf:

Hur beaktar regeringen att förstavårdarutbildningen är tillräcklig i Finland och hur tryggar regeringen social- och hälsovårdspersonalens möjligheter att delta i och få fortbildning inom social- och hälsovården och olika tilläggsstudier?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Kompetens inom prehospital akutsjukvård produceras inom yrkesutbildningen, utbildningen för förstavårdare på grundnivå samt vid yrkeshögskolorna i utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, till vilken fogas examensbenämningen förstavårdare (YH).

Undervisnings- och kulturministeriet och högskolorna kommer överens om examensmålen som en del av styrningen av högskolorna. Enligt universitets- och yrkeshögskolelagarna väljer högskolorna själv sina studerande och beslutar om grunderna för antagningen av studerande. Beslut om nybörjarplatserna omfattas således av högskolornas autonomi. Högskolorna beslutar om antalet nybörjarplatser inom högskoleutbildningen och fördelningen av dem i enlighet med sin strategi och riktlinjerna för förhandlingarna med undervisnings- och kulturministeriet.

Åren 2020–2022 har undervisnings- och kulturministeriet stött utökningen av högskolornas nybörjarplatser med de medel som ingick i den fjärde tilläggsbudgetförslaget för 2020, programdelen för den strategibaserade finansieringen som ingår i den statliga finansieringen av högskolorna 2021–2024, yrkeshögskolornas behovsprövade finansiering samt finansieringen av Finlands plan för återhämtning och resiliens. Med dessa ordnades sammanlagt drygt 7 500 nya nybörjarplatser vid universiteten och drygt 4 700 vid yrkeshögskolorna. Av dessa hänför sig drygt 2 500 extra nybörjarplatser till hälso- och välfärdsbranschen, medicin och psykologi, det vill säga cirka 21 procent av alla nya nybörjarplatser. Av de ovan nämnda finns 72 extra nybörjarplatser inom akutvårdarutbildningen. De extra nybörjarplatserna har fördelats utifrån högskolornas egna förslag. Högskolorna har också utökat antalet nybörjarplatser med sin egen basfinansiering.

I följande tabell beskrivs utvecklingen av antalet personer som tagit emot en plats inom akutvårdarutbildningen.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Alla totalt
Förstavårdare (YH)	355	385	381	370	445	573	606	3 115

Ett kompetensområde i grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen är prehospital akutsjukvård på grundnivå, som producerar kompetens för att främja hälsa, säkerhet, välbefinnande och funktionsförmåga samt arbeta inom prehospital akutsjukvård och akutvård. Kompetensområdets examensbenämning är förstavårdare på grundnivå. En närvårdare eller förstavårdare på grundnivå som avlagt grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen är en yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning. Registrering av en person som avlagt grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen i registret över yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården sker oberoende av kompetensområde med benämningen närvårdare i enlighet med Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valviras anvisningar. Registrering av en person som avlagt kompetensområdet för prehospital akutsjukvård på grundnivå sker också under yrkesbeteckningen närvårdare.

50 utbildningsanordnare har tillstånd att ordna grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen. Undervisnings- och kulturministeriet reglerar inte antalet nybörjarplatser för anordnare av yrkesutbildning bransch- eller examensspecifikt, utan utbildningsanordnaren ska inom ramen för de studerandeår som avses i dess tillstånd att anordna utbildning tillgodose kompetens- och utbildningsbehoven inom sitt primära verksamhetsområde. Ett nära samarbete med arbetslivet gör det möjligt att tillgodose utbildningsbehovet enligt arbetskraftsbehovet. Utbildningsanordnarens finansiering har allmän täckning, så utbildningsanordnaren kan organisera utbildningen flexibelt för att tillgodose arbetslivets behov.

De förnyade examensgrunderna för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, kompetensområdet för akutvård på grundnivå trädde i kraft den 1 augusti 2018 när försöken avslutades. I försöken förnyades grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen och kompetensen gällande den prehospitala akutsjukvården på grundnivå avsevärt för att motsvara de förändrade kompetensbehoven inom den prehospitala akutsjukvården. År 2018 hade grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, akutvård på grundnivå, avlagts av sammanlagt 270 studerande, 2019 sammanlagt 216 studerande och 2020 sammanlagt 135 studerande.

En person som har avlagt grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen kan utvidga och öka sin kompetens genom andra yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina eller

specialyrkesexamina eller delar av dem redan under utbildningstiden eller efter att ha avlagt examen. Det finns ingen direkt vidareutbildning inom den prehospitla akutsjukvården inom yrkesutbildningen, men de som avlagt examen fortsätter ofta med utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, till vilken examensbenämningen förstavårdare (YH) fogas. Det är också bra att beakta att de som avlagt räddningsmannaxamen också avlägger grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen för att kunna arbeta som yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Genom inrikesministeriets utbildningsreform utreds metoder för att skapa flexibla utbildningsvägar och minska överlappningar.

Med fortbildning avses enligt 1 § i förordningen om om fortbildning för personalen inom hälsovården (1194/2003) planerlig utbildning som grundar sig på befolkningens hälsomässiga behov och föränderlig vårdpraxis samt på en bedömning av behovet av fortbildning för personalen inom hälsovården. Kommunerna har en lagstadgad skyldighet att ordna fortbildning för personalen inom både hälso- och sjukvården och socialvården. Ansvaret för att möjliggöra och finansiera fortbildningen ligger i huvudsak hos arbetsgivaren. Social- och hälsovårdsministeriet har 2004 publicerat rekommendationer till kommunerna som stöd för ordnandet av fortbildning (SHM:s handböcker 2004:3). Arbetsgivaren ska se till att hälso- och sjukvårdspersonalen, beroende på grundutbildningens längd, arbetets svårighetsgrad och befattningsbeskrivningen, i tillräcklig utsträckning deltar i fortbildningen som ordnas för dem. Förordningen begränsar inte yrkesgrupper som omfattas av fortbildning inom hälso- och sjukvården. Fortbildningen omfattar alltså fast anställda och visstidsanställda, legitimerade yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som avlagt yrkesexamen eller högskoleexamen och yrkesutbildade personer med skyddad yrkesbeteckning.

Arbetsgivarorganisationen för kommunerna och välfärdsområdena (KT) samlar årligen in uppgifter om deltagandet i fortbildning bland personalen inom social- och hälsovården. De uppgifter som uppföljs hör antalet deltagare i utbildningen, antalet utbildningsdagar och kostnaderna för utbildningen. Enligt KT var antalet fortbildningsdagar inom social- och hälsovården år 2021 i genomsnitt 3 per person som deltog i utbildning. Av personalen inom social- och hälsovården deltog 56 procent i fortbildningen. Detta är 11 procentenheter mindre än föregående år 2019, då 70 procent av personalen deltog i utbildningen. Fortbildning på distans blev betydligt vanligare i och med covid-19-pandemin och påverkade sannolikt också deltagandet i fortbildningen. Mest fortutbildning som ordnades av kommunarbetsgivarna gavs till läkare, tandläkare och övrig högskoleutbildad social- och hälsovårdspersonal.

Ansvaret för att ordna social- och hälsovård överförs till välfärdsområdena, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen i början av 2023. Då överförs också skyldigheten att ordna fortbildning för social- och hälsovårdspersonalen. Enligt 59 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) ska välfärdsområdet följa hur dess social- och hälsovårdspersonal, inklusive anställda hos privata tjänsteproducenter som välfärdsområdet skaffar tjänster av, utvecklas yrkesmässigt

och se till att personalen i tillräcklig utsträckning deltar i fortbildning inom sitt eget yrkesområde. I fortbildningen ska hänsyn tas till hur lång arbetstagarens grundutbildning är, hur krävande arbetet är samt arbetsuppgifternas innehåll. Närmare bestämmelser om fortbildningens innehåll, kvalitet och omfattning och om ordnandet, uppföljningen och utvärderingen av fortbildningen får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Avsikten är att förordningen ska utfärdas 2023.

Enligt Kevas analys av arbetskraftsbehovet hör förstavårdare, som genomgått utbildning i sjuktransport, det vill säga yrkesutbildning, till de få yrkesgrupper inom social- och hälsovårdsbranschen som det finns ett lindrigt överutbud av. Arbets- och näringsministeriets yrkesbarometer berättar hösten 2022 om balansen mellan lediga arbetsplatser och arbetslösa eller permitterade. Det kan dock finnas regionala och lokala underskott. Det finns inga närmare uppgifter om bristen på förstavårdare som avlagt yrkeshögskoleexamen, men totalt sett är bristen på sjukskötare betydande. Enligt ANM:s yrkesbarometer var sjukskötarunderskottet hösten 2022 8 051.

I undervisnings- och kulturministeriets och social- och hälsovårdsministeriets gemensamma utvecklingsprojekt för högre utbildning inom social- och hälsovården har man granskat strukturen för yrkeshögskolornas akutvårdarutbildning. Målet har varit att göra utbildningsvägarna inom akutvårdarutbildningen flexibla genom att utveckla en modulär struktur för utbildningen så att de som redan har avlagt sjukskötarutbildningen inte behöver avlägga en ny examen för att uppnå den yrkeskompetens som krävs inom akutvården. Projektet överlämnar sitt förslag före utgången av februari 2023.

Helsingfors 22.11.2022

Forsknings- och kulturminister Petri Honkonen